

Διερεύνηση της Ικανοποίησης Αθλητών: Μία Πρώτη Προσέγγιση

Νίκος Θεοδωράκης & Ευάγγελος Μπεμπέτσος
ΤΕΦΑΑ, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Περίληψη

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει προκαταρκτικά τη δομική εγκυρότητα της Κλίμακας Ικανοποίησης Αθλητών (Chelladurai, Inamura, Yamaguchi, Oinuma, Miyauchi, 1998) και να διερευνήσει αν παράγοντες όπως το φύλο, το άθλημα, η αθλητική εμπειρία, και οι ώρες προπόνησης διαφοροποιούν τα επίπεδα ικανοποίησης των αθλητών. Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα ήταν 141 αθλητές και αθλήτριες ομαδικών αθλημάτων. Τα αποτελέσματα της παραγοντικής ανάλυσης και ο έλεγχος αξιοπιστίας υποστηρίζουν τη δομική εγκυρότητα της Κλίμακας Ικανοποίησης Αθλητών. Επίσης, βρέθηκε ότι το φύλο και η αθλητική εμπειρία είναι παράγοντες που επηρεάζουν την ικανοποίηση των αθλητών και των αθλητριών.

Λέξεις κλειδιά: *Ικανοποίηση αθλητών, ομαδικά αθλήματα, ηγεσία*

Examination of athletes' satisfaction: a first approach

Nikos Theodorakis & Evangelos Bebetzos

Abstract

Even though athletes are probably the most important component of every sport program or activity, the concept of athlete satisfaction has received little attention by the researchers. Thus, the purpose of this study was twofold: 1). To assess the construct validity of the "Athletes Satisfaction Scale" presented by Chelladurai et al. (1988), and 2). To examine, if variables such as the gender, the sport, the weekly training program, and the athletic experience, influence the levels of athletes' satisfaction. The sample of this study was 141 athletes from four different team sports. Results from factor analysis provided evidence for the construct validity of the scale developed by Chelladurai et al. (1988). Also, as results indicated only the gender, as well as, the athletic experience influenced athletes satisfaction.

Key words: *Athlete satisfaction, team sports, leadership*

Εισαγωγή

Η έννοια της "ικανοποίησης" έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης για τους ερευνητές πολλών διαφορετικών επιστημών. Ιδιαίτερα στο χώρο του μάντζμεντ, η έννοια της ικανοποίησης έχει γίνει, ίσως, η πιο δημοφιλής τόσο μεταξύ των ακαδημαϊκών όσο και μεταξύ των διοικητικών στελεχών.

Οι έρευνες και το ενδιαφέρον ερευνητών και στελεχών στράφηκαν στο σύνολο τους στη μελέτη και στην εφαρμογή των αποτελεσμάτων στην πράξη, δύο διαφορετικών κατευθύνσεων: της ικανοποίησης του προσωπικού και της ικανοποίησης των πελατών. Η ικανοποίηση προσωπικού έγινε πολύ δημοφιλής έννοια, αφού η εντύπωση που

επικρατεί είναι ότι συνδέεται με πτυχές της εργασίας όπως η παραγωγικότητα, οι απουσίες από το χώρο εργασίας και η πρόθεση εγκατάλειψης του επαγγέλματος μεταξύ άλλων (Koustelios & Koustelios, 1998). Τα παραπάνω είχαν ως αποτέλεσμα να παρουσιαστούν περισσότερες από πέντε χιλιάδες ερευνητικές εργασίες στη διεθνή βιβλιογραφία με θέμα την ικανοποίηση προσωπικού (Granny, Smith, & Stone, 1992). Η έννοια της ικανοποίησης πελατών θεωρήθηκε εξαιρετικά σημαντική από τη στιγμή που βρέθηκε ότι επηρεάζει θετικά την αγοραστική συμπεριφορά των πελατών. Ο Kotler (1991) θεωρεί την ικανοποίηση πελατών το σημαντικότερο δείκτη για την κερδοφορία της επιχείρησης.

Όμοια και στο χώρο του αθλητισμού, οι ερευνητές φαίνεται να επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στις δύο παραπάνω κατευθύνσεις, παρουσιάζοντας ένα μεγάλο αριθμό ερευνών, που αφορά τόσο την ικανοποίηση του προσωπικού αθλητικών οργανισμών, όσο και την ικανοποίηση των αθλητικών καταναλωτών. Οι ερευνητές μελέτησαν αρκετές ομάδες εργαζομένων στον αθλητισμό, όπως προπονητές (Li, 1993; Pastore, 1993), καθηγητές φυσικής αγωγής (Danylchuk, 1993; Koustelios & Koustelios, 1998), διοικητικά στελέχη αθλητικών οργανισμών (Koehler, 1988; Koustelios, Kellis, Bagiatzis, 1999). Έρευνες στο χώρο της ικανοποίησης πελατών μελέτησαν τον αθλητικό καταναλωτή ως συμμετέχοντα σε αθλητικές δραστηριότητες (Alexandris, Papadopoulos & Palialia, 1999; Lentell, 2000), και ως θεατή (Madrigal, 1995; Theodorakis, Kambitsis, Laios, & Koustelios, 2001).

Παρά το σημαντικό αριθμό ερευνών με θέμα την ικανοποίηση, που αναφέρεται στην αθλητική βιβλιογραφία, ελάχιστες έρευνες έχουν ως αντικείμενο μελέτης την ικανοποίηση αθλητών, αν και οι αθλητές αποτελούν το σημαντικότερο παράγοντα οποιουδήποτε αθλητικού προγράμματος ή δραστηριότητας. Το παράδοξο αυτό υπογραμμίζεται και από τους Chelladurai και Riemer (1997), οι οποίοι επιπρόσθετα αναφέρουν ότι οι αθλητές είναι ο σημαντικότερος παράγοντας του αθλητικού συστήματος, αφού αυτοί είναι οι κύριοι αποδέκτες των ωφελειών που παρέχουν όλα τα αθλητικά προγράμματα σε ερασιτεχνικό επίπεδο, αλλά και οι κύριοι παραγωγοί του αθλητικού προϊόντος σε επαγγελματικό επίπεδο. Η άποψη που επικρατεί, κυρίως μεταξύ προπονητών, ότι υπάρχει μία ισχυρή σχέση μεταξύ της ικανοποίησης των αθλητών και της απόδοσης τους δείχνει ακόμη περισσότερο τη σημασία διερεύνησης της ικανοποίησης αθλητών (Riemer και Chelladurai, 1998). Τέλος, στα παραπάνω θα μπορούσε να προστεθεί και η ολοένα αυξανόμενη συμμετοχή των αθλητών ως πελάτες διαφόρων ιδιωτικών αθλητικών οργανισμών όπως αθλητικές ακαδημίες, καμπίς και αθλητικά γεγονότα (για παράδειγμα, τρεις εναντίον τριών).

Η έννοια της ικανοποίησης αθλητών αναφέρθηκε ως ανεξάρτητη ή εξαρτημένη μεταβλητή σε θεωρητικά μοντέλα στο χώρο του αθλητισμού και ιδιαίτερα σε αυτά που αφορούν στην ηγετική συμπεριφορά (Riemer & Chelladurai, 1998). Για παράδειγμα, οι Weiss και Friedrichs (1986) σε μία έρευνα μεταξύ 215 αθλητών του πανεπιστημιακού πρωταθλήματος καλαθοσφαίρισης βρήκαν ότι οι προπονητές που επιδείκνυαν πιο δημοκρατική συμπεριφορά, επιβράβευαν συχνότερα τους αθλητές τους, αλλά και τους παρείχαν περισσότερη υποστήριξη είχαν πιο ικανοποιημένους αθλητές. Επίσης, αποτελέσματα ερευνών έδειξαν ότι και η συνοχή της ομάδας έχει θετική σχέση με την ικανο-

ποίηση που νιώθουν οι αθλητές και αθλήτριες ως μέλη της ομάδας (Windmeyer, Carron & Brawley, 1993). Μία έρευνα των Windmeyer και Williams (1991) στο άθλημα του γκολφ έδειξε ότι, τόσο η αντίληψη του δεσίματος της ομάδας, όσο, και η ελκυστικότητα του ατόμου στην ομάδα επηρεάζουν στην ικανοποίησή τους. Τέλος, σε μία έρευνα τους οι Williams και Hacker (1982) έδειξαν ότι η θετική αντίληψη των αθλητών χόκεϊ για τη συνοχή της ομάδας τους, επηρεάζει θετικά τόσο την ικανοποίηση των αθλητών όσο και την απόδοσή τους. Η ανασκόπηση των ερευνών που πραγματοποιήθηκε ο Chelladurai (1993) στις οποίες χρησιμοποιήθηκε η Κλίμακα Ηγεσίας στον Αθλητισμό, έδειξε ότι οι αθλητές και αθλήτριες που ήταν ικανοποιημένοι από την ηγεσία των προπονητών και προπονητριών, όταν αυτοί έδιναν έμφαση στην τεχνική καθοδήγηση η οποία αυξάνει την ικανότητα των αθλητών και αθλητριών, στη συντονισμένη προσπάθεια των μελών της ομάδας, και στην θετική ανατροφοδότηση η οποία εστιάζεται στην αναγνώριση και στον έπαινο σχετικά με την καλή απόδοση.

Αντίθετα, ελάχιστες συγκριτικά έρευνες έχουν ως κύριο θέμα μελέτης τον εννοιολογικό προσδιορισμό και τον τρόπο μέτρησης της ικανοποίησης αθλητών. Σύμφωνα με τους Chelladurai και Riemer (1997), η ικανοποίηση αθλητών είναι «η θετική συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο αθλητής, και προέρχεται από τη σύνθετη αξιολόγηση των δομών, διαδικασιών και αποτελεσμάτων της αθλητικής εμπειρίας». Σύμφωνα με τους ίδιους, το επίπεδο της ικανοποίησης του αθλητή επηρεάζεται από τα προσωπικά στάνταρτ του αθλητή που έχει θέσει πριν την αθλητική εμπειρία. Και καταλήγουν ότι οι σταθερές αυτές επηρεάζονται από τις επιθυμίες, τα συναισθήματα, την αίσθηση δικαίου, τις προηγούμενες εμπειρίες και τις προσδοκίες του αθλητή (Chelladurai & Riemer, 1997, σελ.135). Όπως αναφέρεται και από τους ίδιους ο παραπάνω εννοιολογικός προσδιορισμός βασίζεται στην ικανοποίηση των αναγκών του αθλητή. Η *ικανοποίηση αναγκών* (need satisfaction) είναι μία έννοια που έχει ευρέως χρησιμοποιηθεί σε θεωρητικά μοντέλα ικανοποίησης, στο χώρο της αναψυχής και του αθλητισμού, έχει άμεση σχέση με την παρακίνηση, και προκαλείται όταν το άτομο "ικανοποιησει" συγκεκριμένες ανάγκες ή/και κίνητρα του μέσα από τη συμμετοχή του σε αθλητικές δραστηριότητες (Mannell, 1999). Σύμφωνα με τα παραπάνω η ικανοποίηση θα πρέπει να θεωρείται πολυδιάστατη έννοια και για τη διερεύνηση της οι ερευνητές θα πρέπει να χρησιμοποιούν ανάλογες κλίμακες (Alexandris et al., 1999).

Η έρευνα αυτή είναι μία πρώτη προσέγγιση της έννοιας της ικανοποίησης αθλητών στην Ελλάδα, μέσω της προσαρμογής μιας σχετικής κλίμακας στην ελληνική γλώσσα. Ο σκοπός της έρευνας ήταν

διπλός: α). Να εξετάσει προκαταρκτικά τη δομική εγκυρότητα της Κλίμακας Ικανοποίησης Αθλητών (Chelladurai, Inamura, Yamaguchi, Oinuma, Miyauchi, 1998) και β). Να διερευνήσει αν παράγοντες όπως το φύλο, το άθλημα, η αθλητική εμπειρία, και οι ώρες προπόνησης διαφοροποιούν τα επίπεδα ικανοποίησης των αθλητών.

Τέλος, όσον αφορά στην κλίμακα ικανοποίησης αθλητών του Chelladurai και των συνεργατών του (1988) πρέπει να σημειωθεί ότι χρησιμοποιήθηκε σε μία έρευνα που είχε ως στόχο να εξετάσει ανάμεσα σε άλλα, τις διαφορές που υπάρχουν στα επίπεδα ικανοποίησης μεταξύ αθλητών που αγωνίζονταν σε πανεπιστημιακές ομάδες του Καναδά και της Ιαπωνίας. Τόσο στο δείγμα των Καναδών (N=100), όσο και σε αυτό των Ιαπώνων (N=115) αθλητών από την παραγοντική ανάλυση προέκυψαν δύο παράγοντες που εξηγούσαν το 65.3% της συνολικής διακύμανσης. Ο πρώτος παράγοντας στον οποίο είχαν φορτίσεις επτά μεταβλητές, ονομάστηκε ηγεσία και ο δεύτερος στον οποίο είχαν φορτίσεις τρεις μεταβλητές, προσωπική απόδοση. Οι συντελεστές άλφα του Cronbach για τον παράγοντα ηγεσία ήταν .95 και για τον παράγοντα προσωπική απόδοση .85.

Μέθοδος και Διαδικασία

Συμμετέχοντες

Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα ήταν 141 αθλητές και αθλήτριες ομαδικών αθλημάτων. Πιο συγκεκριμένα, το δείγμα αποτέλεσαν 73 άνδρες και 68 γυναίκες. Από αυτούς, 68 ήταν αθλητές/τριες του μπάσκετ, 29 του βόλεϊ, 32 του ποδοσφαίρου και 15 του πόλο. Η ηλικία του δείγματος ήταν από 12-33 χρονών, με μέσο όρο ηλικίας ± 17.7 χρονών. Αναλυτικά τα στοιχεία δείγματος παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Ερωτηματολόγιο

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω για τους σκοπούς της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η «Κλίμακα Ικανοποίησης Αθλητών» του Chelladurai και των συνεργατών του (1988). Η κλίμακα περιλαμβάνει 10 ερωτήματα, και περιέχει δύο διαστάσεις. 1). Ηγεσία: ο παράγοντας αυτός αποτελείται από επτά ερωτήματα (για παράδειγμα, την υποστήριξη του

προπονητή μου) και 2). Προσωπική Απόδοση, (το «personal outcome» της κλίμακας αποδόθηκε στα ελληνικά ως «προσωπική απόδοση» που περιλαμβάνει τρία ερωτήματα σχετικά με την ατομική απόδοση (για παράδειγμα, τον τρόπο που αγωνίζομαι). Οι αθλητές/τριες μπορούσαν να απαντήσουν σε κάθε ερώτημα μέσα από μία επταβάθμια κλίμακα, από το απόλυτα δυσαρεστημένος/η (1) ως το απόλυτα ικανοποιημένος/η (7). Η κλίμακα ικανοποίησης αθλητών μεταφράστηκε στα ελληνικά με τη μέθοδο της διπλής κατεύθυνσης. Το ερωτηματολόγιο της έρευνας περιλάμβανε, επίσης, ερωτήματα σχετικά με την ηλικία, το φύλο, την αγωνιστική εμπειρία, την αγωνιστική κατηγορία, και τις ώρες προπόνησης / εβδομάδα.

Διαδικασία

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας μοιράστηκε στο τέλος της αγωνιστικής περιόδου στους αθλητές/τριες των ομάδων, από φοιτητές Τ.Ε.Φ.Α.Α., οι οποίοι δεν είχαν καμία εργασιακή / αθλητική σχέση με τις ομάδες αυτές. Οι αθλητές/τριες αφού ενημερώνονταν για τους σκοπούς της έρευνας, συμπλήρωναν το ερωτηματολόγιο στους χώρους άθλησης τους, λίγη ώρα πριν την έναρξη της προπόνησης τους. Η συμμετοχή των αθλητών/τριών στην έρευνα ήταν εθελοντική.

Αποτελέσματα

Παραγοντική ανάλυση της κλίμακας ικανοποίησης αθλητών

Για την προκαταρκτική εξέταση της δομικής εγκυρότητας του ερωτηματολογίου της ικανοποίησης αθλητών έγινε διερευνητική παραγοντική ανάλυση κυρίων αξόνων. Από την ανάλυση προέκυψαν δύο παράγοντες που εξηγούσαν το 76% της μεταβλητότητας της ικανοποίησης αθλητών (Πίνακας 2). Στον πρώτο παράγοντα είχαν φορτίσεις επτά ερωτήματα σχετικά με την ηγεσία και στο δεύτερο παράγοντα τρία ερωτήματα που αναφέρονταν στην αθλητική απόδοση. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι μεταβλητές στην παρούσα έρευνα παρουσίασαν όμοιες φορτίσεις με αυτές που αναφέρθηκαν από τον Chelladurai και τους συνεργάτες του (1988).

Πίνακας 1. Στοιχεία του δείγματος της έρευνας

Φύλο	Αθλημα	Αθλητική εμπειρία	Προπονήσεις την εβδομάδα
Άνδρες	Μπάσκετ	1-4 χρόνια	1-3
Γυναίκες	Ποδόσφαιρο	5-8 χρόνια	4-7
	Βόλεϊ	> 8 χρόνια	
	Πόλο		

Πίνακας 2. Παραγοντική ανάλυση του ερωτηματολογίου της ικανοποίησης αθλητών

Ερωτήματα	Ηγεσία	Προσωπική απόδοση
...τον τρόπο που αγωνίζομαι		.76
...το στυλ ηγεσίας του προπονητή μου	.87	
...το πώς μου συμπεριφέρεται ο προπονητής μου	.82	
...την προσωπική μου ανάπτυξη και βελτίωση		.83
...την ικανότητα του προπονητή μου να με διδάξει	.79	
...την καθοδήγηση του προπονητή μου	.84	
...τον σεβασμό και την δίκαιη μεταχείριση που έχω από τον προπονητή μου	.84	
...τον τρόπο που ο προπονητής μου αντιμετωπίζει/χειρίζεται τα προβλήματα (που προκύπτουν)	.78	
...την υποστήριξη του προπονητή μου	.78	
...την φυσική κατάσταση μου		.85
Μέσοι όροι	5.4	5.3
Cronbach's alpha	.95	.83

Ανάλυση Αξιοπιστίας

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται συνοπτικά τα αποτελέσματα ελέγχου της αξιοπιστίας της κλίμακας ικανοποίησης αθλητών. Η ανάλυση έδειξε ότι για τον παράγοντα ηγεσία ο συντελεστής άλφα του Cronbach ήταν .95 και για τον παράγοντα προσωπική απόδοση ο συντελεστής άλφα του Cronbach ήταν .83. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα ερωτήματα και στους δύο παράγοντες έχουν πολύ ικανοποιητική εσωτερική συνοχή. Επιπλέον είναι όμοια με αυτά που παρουσιάστηκαν και από τον Chelladurai και τους συνεργάτες του (1988) σε δείγμα Καναδών και Ιαπώνων αθλητών.

Παράγοντες διαφοροποίησης της ικανοποίησης αθλητών

Για να διαπιστωθεί αν το φύλο επηρεάζει τα επίπεδα ικανοποίησης των αθλητών/τριών χρησιμοποιήθηκε το t-test for independent samples. Από την ανάλυση βρέθηκε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών στον παράγοντα προσωπική απόδοση ($t=2.26, p<.05$). Οι αθλητές ($M=5.54$) ήταν περισσότερο ικανοποιημένοι από την απόδοσή τους από ότι οι αθλήτριες ($M=5.09$). Στον παράγοντα ηγεσία δεν βρέθηκαν διαφορές μεταξύ αθλητών και αθλητριών.

Η ίδια ανάλυση χρησιμοποιήθηκε, για να διαπιστωθεί αν ο αριθμός των προπονήσεων την εβδομάδα που κάνουν οι αθλητές/τριες επηρεάζει την ικανοποίησή τους. Όμως δεν διαπιστώθηκαν δια-

φορές μεταξύ των αθλητών/τριών που προπονούνταν λιγότερες φορές και αυτών που προπονούνταν συστηματικότερα στο προεπιλεγμένο επίπεδο σημαντικότητας ($p=.05$), σε κανένα από τους δύο παράγοντες της ικανοποίησης αθλητών.

Η ανάλυση διακύμανσης με ένα παράγοντα εφαρμόστηκε για να εξετάσει αν το άθλημα επηρέασε τα επίπεδα ικανοποίησης των αθλητών/τριών. Από τα αποτελέσματα φάνηκε ότι το άθλημα δεν επηρέασε στατιστικά σημαντικά ούτε τον παράγοντα ηγεσία ούτε τον παράγοντα προσωπική απόδοση.

Τέλος, η ανάλυση διακύμανσης με ένα παράγοντα χρησιμοποιήθηκε για να εξετάσει αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των τριών κατηγοριών αθλητικής εμπειρίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η αθλητική εμπειρία επηρέασε στατιστικά σημαντικά την ικανοποίηση των αθλητών τόσο στον παράγοντα ηγεσία, όσο και στον παράγοντα προσωπική απόδοση. Με το τεστ πολλαπλών συγκρίσεων του Sheffe post hoc ελέγχθηκε μεταξύ ποιων κατηγοριών αθλητικής εμπειρίας υπήρχαν διαφορές στον παράγοντα ηγεσία. Βρέθηκε ότι υπήρχαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των αθλητών/τριών με τη μεγαλύτερη αθλητική εμπειρία (>8 χρόνια, $M=4.7$) και αυτών που ανήκαν στις άλλες δύο κατηγορίες αθλητικής εμπειρίας (5-8 χρόνια, $M=5.4$ και 1-4 χρόνια, $M=6.1$). Αποτελέσματα του ίδιου τεστ στον παράγοντα προσωπική απόδοση έδειξε ότι και πάλι υπήρχαν στατιστικά σημαντικές

διαφορές μεταξύ των αθλητών/τριών που είχαν μεγαλύτερη αθλητική εμπειρία (>8 χρόνια, $M=4.7$) και αυτών των άλλων δύο κατηγοριών αθλητικής εμπειρίας (5-8 χρόνια, $M=5.2$ και 1-4 χρόνια, $M=5.9$).

Συζήτηση

Ένας από τους στόχους της παρούσας μελέτης ήταν η αρχική εξέταση της δομικής εγκυρότητας του ερωτηματολογίου της ικανοποίησης αθλητών. Τα αποτελέσματα της παραγοντικής ανάλυσης επιβεβαίωσαν την ύπαρξη των δύο παραγόντων, όπως αυτοί αναφέρθηκαν και από τον Chelladurai και τους συνεργάτες του (1988). Επιπλέον, η υψηλή εσωτερική συνοχή των δύο παραγόντων του ερωτηματολογίου επιβεβαιώνουν την αξιοπιστία της κλίμακας. Αυτό σημαίνει ότι άλλοι ερευνητές, προπονητές, ή διοικητικά στελέχη αθλητικών οργανισμών θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τη συγκεκριμένη κλίμακα, για να μετρήσουν το επίπεδο ικανοποίησης των αθλητών/τριών στις ομάδες τους. Το γεγονός ότι η ύπαρξη των δύο παραγόντων της ικανοποίησης αθλητών επιβεβαιώθηκε σε δείγμα Καναδών και Ιαπώνων αθλητών στην έρευνα του Chelladurai και των συνεργατών του (1988), αλλά και σε δείγμα με Έλληνες αθλητές στην παρούσα έρευνα, δείχνει ότι η κλίμακα ικανοποίησης αθλητών θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και σε δια-πολιτισμικές έρευνες.

Συνολικά οι αθλητές/τριες έδειξαν ότι είναι μάλλον ικανοποιημένοι τόσο από την ηγετική συμπεριφορά του προπονητή τους ($M=5.4$), όσο, και από την προσωπική τους απόδοση ($M=5.3$). Όμοια αποτελέσματα παρουσιάστηκαν και από τον Chelladurai και τους συνεργάτες του (1988) στο δείγμα των Καναδών αθλητών (5.4 και 5.1 για την ηγεσία και την προσωπική απόδοση αντίστοιχα). Αντίθετα, στην ίδια έρευνα οι Ιάπωνες αθλητές εμφανίζονται λιγότερο ικανοποιημένοι από την ηγεσία ($M=4.0$) και μάλλον δυσαρεστημένοι από την προσωπική τους απόδοση ($M=3.3$). Ασφαλή συμπεράσματα για τις διαφορές / ομοιότητες μεταξύ των αποτελεσμάτων των παραπάνω ερευνών είναι δύσκολο να εξαχθούν, αφού αυτές μπορεί να οφείλονται στη διαφορετική ηλικία των αθλητών/τριών, στο διαφορετικό αγωνιστικό τους επίπεδο, ή ακόμη και σε πολιτισμικές διαφορές μεταξύ των τριών χωρών.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας έδειξαν ότι το άθλημα δεν επηρέασε το επίπεδο ικανοποίησης των αθλητών/τριών τόσο ως προς τον παράγοντα ηγεσία όσο και ως προς την ατομική τους απόδοση. Αυτό, μάλλον, οφείλεται στο γεγονός ότι τα άτομα του δείγματος ήταν αθλητές/τριες μόνο ομαδικών αθλημάτων, που παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες μεταξύ τους. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ατομικών αθλημάτων που απαιτούν διαφο-

ρετική συμπεριφορά τόσο από τον προπονητή όσο και από τον αθλητή, ίσως να επηρεάζουν τα επίπεδα ικανοποίησης των αθλητών/τριών.

Από τα αποτελέσματα φάνηκε ότι οι αθλητές ήταν περισσότερο ικανοποιημένοι από τις αθλήτριες όσον αφορά στην αντίληψη τους για τα προσωπική τους απόδοση. Αυτό δείχνει ότι οι αθλήτριες, ίσως, να κρίνουν αυστηρότερα τους εαυτούς τους ή / και ότι έχουν μάλλον υψηλότερες προσδοκίες από ότι οι αθλητές. Το φύλο των αθλούμενων βρέθηκε, επίσης, ότι επηρεάζει 10 από τις 15 πλευρές της έννοιας της ικανοποίησης αθλητών σε μία έρευνα των Reimer και Chelladurai (2001).

Η αθλητική εμπειρία φαίνεται, επίσης, ότι επηρεάζει τα επίπεδα ικανοποίησης των αθλητών/τριών. Αναλυτικότερα, οι αθλητές/τριες με μεγαλύτερη αθλητική εμπειρία ασκούν αυστηρότερη κριτική στην ηγετική συμπεριφορά του προπονητή/τρια τους, από ότι οι αθλητές/τριες με μικρότερη αγωνιστική εμπειρία. Όμοια, οι πιο έμπειροι αθλητές/τριες φαίνεται ότι είναι λιγότερο ικανοποιημένοι από την απόδοσή τους. Αυτό πιθανότατα να σημαίνει ότι οι πιο έμπειροι αθλητές/τριες έχουν περισσότερες απαιτήσεις τόσο από τον προπονητή τους, όσο και από τους εαυτούς τους. Ίσως οι δύο παράγοντες, συμπεριφορά του προπονητή και απόδοση του αθλητή, να αλληλοεπικαλύπτει με αποτέλεσμα ο ένας να επηρεάζει τον άλλο. Έτσι οι δυσαρεστημένοι από τη συμπεριφορά του προπονητή τους αθλητές και αθλήτριες, ίσως, έχουν χαμηλότερη απόδοση με επακόλουθο να μην είναι ευχαριστημένοι από αυτή. Η υψηλή συσχέτιση μεταξύ των δύο παραγόντων της ικανοποίησης αθλητών ($r=.62$, $p<.001$) ενισχύει την παραπάνω άποψη. Αντίθετα, ο αριθμός των προπονήσεων την εβδομάδα δεν επηρεάζει την ικανοποίηση των αθλητών/τριών. Για τον παράγοντα ηγετική συμπεριφορά τα αποτελέσματα ήταν αναμενόμενα, αφού ο αριθμός των προπονήσεων την εβδομάδα δεν φαίνεται να συνδέεται με την συμπεριφορά του προπονητή προς τους αθλητές/τριες. Όμως το γεγονός ότι τα επίπεδα ικανοποίησης των αθλητών/τριών από την απόδοσή τους δεν επηρεάστηκε από τον αριθμό των προπονήσεων ήταν ένα μη αναμενόμενο αποτέλεσμα. Ίσως αυτό να οφείλεται στον τρόπο που οι ερευνητές αυτής της έρευνας κατηγοριοποίησαν τη συγκεκριμένη μεταβλητή (1-3 φορές/εβδομάδα και περισσότερες από τρεις φορές/εβδομάδα). Μια διαφορετική κατηγοριοποίηση της συγκεκριμένης μεταβλητής σε μελλοντικές έρευνες, ίσως, να αποκαλύψει διαφορετικά αποτελέσματα. Τέλος, είναι δύσκολο να γίνει οποιαδήποτε σύγκριση των παραπάνω αποτελεσμάτων αφού αντίστοιχες έρευνες δεν έχουν αναφερθεί στην ελληνική βιβλιογραφία.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η έρευνα αυτή ήταν μία πρώτη προσέγγιση στη διερεύνηση

της ικανοποίησης αθλητών. Η απουσία αντίστοιχων ερευνών στην Ελλάδα και το μικρό σχετικά δείγμα της έρευνας είναι επιπλέον λόγοι για τους οποίους τα αποτελέσματα θα πρέπει να εξηγηθούν με προσοχή.

Για τη διερεύνηση της ικανοποίησης αθλητών, εξετάστηκαν δύο παράγοντες: η ικανοποίηση από την ηγεσία και από την προσωπική απόδοση. Όπως αναφέρθηκε, όμως, και παραπάνω η συνολική ικανοποίηση είναι πολυδιάστατη έννοια και πιθανότατα να επηρεάζεται και από άλλους παράγοντες, όπως το κλίμα της ομάδας, τις εγκαταστάσεις, την απόδοση της ομάδας συνολικά και την απόδοση των άλλων ομάδων μεταξύ άλλων. Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν τους παραπάνω παράγοντες για την περαιτέρω διερεύνηση της έννοιας. Το γεγονός ότι ο παράγοντας ικανοποίηση από την ηγεσία περιελάμβανε επτά ερωτήματα και ο παράγοντας προσωπική απόδοση, τρία ερωτήματα, είναι ένας επιπλέον λόγος επανεξέτασης της εγκυρότητας περιεχομένου της κλίμακας. Όπως ήδη αναφέρθηκε ένας από τους στόχους της έρευνας ήταν να εξετάσει προκαταρκτικά τη δομική εγκυρότητα της «Κλίμακας Ικανοποίησης Αθλητών». Η δομική εγκυρότητα της κλίμακας θα πρέπει να εξεταστεί και σε μελλοντικές έρευνες για την ασφαλέστερη εξαγωγή συμπερασμάτων. Στη

συγκεκριμένη έρευνα πήραν μέρος μόνο αθλητές και αθλήτριες ομαδικών αθλημάτων. Αντίστοιχες έρευνες με αθλητές ατομικών αγωνισμάτων μπορεί να παρουσιάσουν διαφορετικά αποτελέσματα. Οι ερευνητές θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν την έννοια της ικανοποίησης αθλητών σε θεωρητικά μοντέλα, που θα αναφέρονται όχι μόνο την απόδοση του αθλητή, ή στην ηγεσία, αλλά και σε θέματα που αφορούν στην αποτελεσματικότητα των αθλητικών οργανισμών (Chelladurai, & Riemer, 1997).

Συμπερασματικά, οι αθλητές/τριες αποτελούν το σημαντικότερο στοιχείο του αθλητικού οικοδομήματος. Ιδιαίτερα σε ερασιτεχνικό επίπεδο οι αθλητές/τριες είναι οι κύριοι αποδέκτες των ωφελειών των αθλητικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων, αλλά και ο λόγος ύπαρξης αυτών. Για αυτό το λόγο τόσο η διοίκηση των αθλητικών σωματείων, όσο και οι προπονητές, θα πρέπει να εργάζονται με σκοπό να κάνουν την αθλητική εμπειρία ευχάριστη και χρήσιμη για τους αθλητές/τριες (Chelladurai, & Riemer, 1997). Αυτή η «ανθρωπιστική αντίληψη» των Chelladurai και Riemer (1997), θα μπορούσε να έχει ως σκοπό την ολιστική ανάπτυξη των αθλητή/τριών και κατ' επέκταση τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.

Σημασία για την ποιότητα ζωής

Συμπερασματικά, οι αθλητές/τριες αποτελούν το σημαντικότερο στοιχείο του αθλητικού οικοδομήματος. Ιδιαίτερα σε ερασιτεχνικό επίπεδο οι αθλητές/τριες είναι οι κύριοι αποδέκτες των ωφελειών των αθλητικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων, αλλά και ο λόγος ύπαρξης αυτών. Για αυτό το λόγο τόσο η διοίκηση των αθλητικών σωματείων, όσο και οι προπονητές, θα πρέπει να εργάζονται με σκοπό να κάνουν την αθλητική εμπειρία ευχάριστη και χρήσιμη για τους αθλητές/τριες (Chelladurai, & Riemer, 1997). Αυτή η «ανθρωπιστική αντίληψη» των Chelladurai και Riemer (1997), θα μπορούσε να έχει ως σκοπό την ολιστική ανάπτυξη των αθλητή/τριών και κατ' επέκταση τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.

Σημασία για την Φυσική Αγωγή

Όμοια, οι μαθητές/τριες αποτελούν το επίκεντρο της σχολικής εκπαίδευσης. Για αυτό το λόγο οι Κ.Φ.Α., θα πρέπει να εργάζονται με σκοπό να κάνουν την αθλητική-σχολική εμπειρία χρήσιμη και ευχάριστη για τους μαθητές/τριες. Έτσι η καταγραφή της ευχαρίστησης-ικανοποίησης τους μπορούσε να αποτελέσει ένα συμπληρωματικό εργαλείο στην αξιολόγηση, κυρίως όμως στην βελτίωση των προγραμμάτων της φυσικής αγωγής.

Βιβλιογραφία

- Alexandris, K., Papadopoulos, P., Palialia, E., & Vasiliadis, T. (1999). Customer satisfaction: a comparison between public and private sport and fitness clubs in Greece. *European Journal for Sport Management*, 6, 40-54.
- Chelladurai, P. (1993). Leadership. In R.N. Singer, M. Murphey & L.K. Tennant (Eds.). *Handbook of research on sport psychology* (pp. 647-671). New York: MacMillan.
- Chelladurai, P., & Riemer, H.A. (1997). A classification of facets of athlete satisfaction. *Journal of Sport Management*, 11, 133-159.
- Chelladurai, P. Inamura, H., Yamaguchi, Y., Oinuma, Y., & Miyauchi, T. (1988). Sport leader-

- ship in a cross-national setting: the case of Japanese and Canadian university athletes. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 10, 374-389.
- Danylchuk, K. (1993). Occupational stressors in physical education faculties. *Journal of Sport Management*, 7, 7-24.
- Granny, C., Smith, P., & Stone, E. (1992). *Job satisfaction: advances in research and application*. Lexington, MA: Lexington Books.
- Koehler, L. (1988). Job satisfaction and corporate fitness managers: An organizational behavior approach to sport management. *Journal of Sport Management*, 2, 100-105.
- Kotler, P. (1991). *Marketing management*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.
- Koustelios, A., & Kousteliou, I. (1998). Relations among measures of job satisfaction, role conflict and role ambiguity for a sample of Greek Teachers. *Psychological Reports*, 82, 131-136.
- Koustelios, A., Kellis, S., & Bagiatis, K. (1999). Job satisfaction and burnout in a sport setting: A multiple regression analysis. *European Journal for Sport Management*, 6, 31-39.
- Lentell, R. (2000), Untangling the tangibles: "physical evidence" and customer satisfaction in local authority leisure centers. *Managing Leisure*, 5, 1-16.
- Li, M. (1993). Job satisfaction and performance of coaches of the spare-time sports schools in China. *Journal of Sport Management*, 7, 132-140.
- Madrigal, R. (1995), Cognitive and affective determinants of fan satisfaction with sporting event attendance. *Journal of Leisure Research*, 27, 205-227.
- Mannell, R. (1999). Leisure experience and satisfaction. In E. Jackson and T. L. Burton (Eds.). *Leisure Studies: Prospects for the Twenty-first Century* (pp. 235-248). Pennsylvania: Venture Publishing.
- Pastore, J. (1993). Job satisfaction and female college coaches. *The Physical Educator*, 50, 216-221.
- Riemer, H.A., & Chelladurai, P. (1995). Leadership and satisfaction in athletics. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 17, 276-293.
- Riemer, H.A., & Chelladurai, P. (1998). Development of the athlete satisfaction questionnaire (ASQ). *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 20, 127-156.
- Riemer, H.A., & Chelladurai, P. (2001). Satisfaction and commitment of Canadian university athletes: The effect of gender and tenure. *AVANTE*, 7, 27-50.
- Theodorakis, N., Kambitsis, C., Laios, A., & Koustelios, A. (2001). Relationship between measures of service quality and satisfaction of spectators in professional sports. *Managing Service Quality*, 11, 431-438.
- Widmeyer, W.N., & Williams, J.M. (1991). Predicting cohesion in coaching teams. *Small Group Research*, 22, 548-557.
- Widmeyer, W.N., Carron, A.V., & Brawley, L.R. (1993). Group cohesion in sport and exercise. In R.N. Singer, M. Murphey, L.K. Tennant, (Eds.), *Handbook of research on sport psychology* (pp. 672-692). New York: MacMillan.
- Williams, J., & Hacker, C.M. (1982). Causal relationships among cohesion, satisfaction, and performance in women's intercollegiate field hockey teams. *Journal of Sport Psychology*, 4, 324-337.

